

XALQARO SAVDO PALATASINING O'ZIGA XOS JIHALARI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7853120>

Muxammadjanov Suhrobbek Sultonboy o'g'li

Annotatsiya: Ushbu maqolada Xalqaro Savdo Palatasining nizolarni hal qilish, savdodagi to'siqlarni kamaytirish borasidagi faoliyatining eng asosiy jihatlari, shuningdek u qatnashgan sud jarayonlari aniq misollar yordamida tadqiq qilinadi.

Аннотация: В данной статье рассматриваются основные аспекты работы Международной торговой палаты в части разрешения споров, снижения торговых барьеров, а также судебных разбирательств, в которых она участвовала, на конкретных примерах.

Abstract: In this article, the main aspects of the activity of the International Chamber of Commerce in terms of dispute resolution, reduction of barriers to trade, as well as the legal proceedings in which it participated, are studied using concrete examples.

Kalit so'zlar: ICC, arbitraj, Jahon Savdo Tashkiloti, ekspropriatsiya, investitsiya, tarif.

Ключевые слова: ICC, арбитраж, Всемирная торговая организация, экспроприация, инвестиции, тариф.

Keywords: ICC, arbitration, World Trade Organization, expropriation, investment, tariff

Xalqaro Savdo Palatasi (ICC) dunyodagi eng yirik biznes tashkiloti bo'lib, 100 dan ortiq mamlakatlarda 45 milliondan ortiq kompaniya va birlashmalarni o'z ichiga oladi. 1919-yilda tashkil etilgan ICC xalqaro savdo va investitsiyalarni rag'batlantirish hamda biznes rahbarlariga siyosiy munozaralarda qatnashish va global biznes hamjamiyatining manfaatlarini himoya qilish uchun forum yaratish maqsadida ishlaydi. Ushbu maqolada biz ICC tarixi, tuzilishi va faoliyati, shuningdek, uning xalqaro savdo va investitsiyalarni rivojlantirishdagi rolini muhokama qilamiz.

ICC o'zining dastlabki yillarida savdoni liberallashtirishga ko'maklashish va xalqaro iqtisodiy hamkorlik tizimini yaratishni qo'llab-quvvatlashga e'tibor qaratdi. Bu davrda uning asosiy tashabbuslaridan biri bojxona tariflari bo'yicha birinchi xalqaro shartnoma bo'yicha muzokaralar olib borilishi bo'lib, u Tariflar va savdo bo'yicha Bosh kelishuv (GATT) deb nomlanadi.

1930-1940-yillarda XKM Yevropada tinchlik va barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynadi, hukumatlar va boshqa tashkilotlar bilan yanada integratsiyalashgan va farovon Yevropa hamjamiyatini barpo etish uchun yaqin hamkorlik qildi. U, shuningdek, Ikkinchi jahon urushidan keyin Yevropani qayta

qurishda muhim rol o'ynadi, butun qit'adagi hukumatlar va biznesga texnik yordam va maslahatlar berdi.

Urushdan keyingi davrda ICC iqtisodiy rivojlanish va xalqaro savdoni kengaytirishga ko'proq e'tibor qaratdi. U bir qancha muhim xalqaro savdo shartnomalari, jumladan GATT va uning vorisi Jahon Savdo Tashkiloti (JST) bo'yicha muzokaralarda yetakchi rol o'ynadi.

So'nggi yillarda ICC o'z faoliyati va ta'sirini kengaytirishda davom etdi, xalqaro savdo va investitsiya siyosatini shakllantirishda muhim rol o'ynadi va barcha o'lchamdagi biznesni qo'llab-quvvatlash va himoya qilishni ta'minladi. Shuningdek, u barqaror va mas'uliyatli biznes amaliyotlarini, jumladan, iqlim o'zgarishiga qarshi kurashish va inson huquqlarini ilgari surish bo'yicha sa'y-harakatlarni ilgari surishda tobora ko'proq ishtirok etmoqda.

O'z tarixi davomida ICC xalqaro savdo va hamkorlikni rag'batlantirish va iqtisodiy yo'llar bilan mojarolarning oldini olishga yordam berish kabi o'zining asosiy missiyasiga sodiq bo'lib kelgan. Bugungi kunda u global biznes muhitini shakllantirish va butun dunyo bo'ylab iqtisodiy o'sish va rivojlanishni rag'batlantirishda muhim rol o'ynashda davom etmoqda.

Bugungi kunda ICC xalqaro biznes olamida yetakchi kuch bo'lib qolmoqda. U jahon standartlari va ilg'or tajribalarni o'rnatishda davom etmoqda va korxonalariga global iqtisodiyotning murakkabliklarini hal qilishda yordam berish uchun keng ko'lamlı xizmatlarni taqdim etadi. Qo'mitalar va filiallarning global tarmog'i bilan ICC dunyoning barcha burchaklaridagi biznes manfaatlarini ifodalash va bir asrdan ortiq vaqt davomida o'z missiyasining markazida bo'lgan hamkorlik va hamkorlik qadriyatlarini ilgari surish uchun o'ziga xos pozitsiyaga ega.

ICC har birining o'ziga xos yo'nalishi va vakolatiga ega bo'lgan bir qancha turli organlar va qo'mitalar tashkil topgan. Bu organlarning eng muhimi ICC Butunjahon kengashi bo'lib, u tashkilotning qarorlar qabul qiluvchi oliy organidir. Butunjahon Kengashi butun dunyo bo'ylab milliy qo'mitalar, shuningdek, bir qator ixtisoslashgan qo'mitalar va ishchi guruhlar vakillaridan iborat.

ICC faoliyati bir qator ixtisoslashgan qo'mitalar va ishchi guruhlar tomonidan qo'llab-quvvatlanadi va ular jahon biznes hamjamiyatini qiziqtirgan muayyan sohalarga e'tibor qaratadi. Masalan, ICC Bank komissiyasi xalqaro bank faoliyatining ilg'or tajribalarini ilgari surish bo'yicha ish olib boradi, ICC Arbitraj va ADR bo'yicha komissiyasi esa xalqaro arbitraj va muqobil nizolarni hal etish mexanizmlarini ishlab chiqish va targ'ib qilish uchun mas'uldir.

ICC xalqaro savdo va investitsiyalarni rag'batlantirish hamda jahon biznes hamjamiyatining manfaatlarini qo'llab-quvvatlovchi siyosatni qo'llab-quvvatlash bo'yicha uzoq tarixga ega. ICC buni amalga oshirishning asosiy usullaridan biri xalqaro bozorlarda faoliyat yurituvchi korxonalar uchun xalqaro standartlar va ilg'or tajribalarni ishlab chiqish va ilgari surishdir.

Masalan, ICC korxonalariga xalqaro savdo va investitsiyalarning murakkabliklarida harakat qilishda yordam berishga qaratilgan bir qator yo'riqnomalar va namunaviy shartnomalarni ishlab chiqdi. Birinchi marta 1999-yilda nashr etilgan va 2021-yilda qayta ko'rib chiqilgan Xalqaro savdoni moliyalashtirish bo'yicha ICC yo'riqnomasi transchegaraviy operatsiyalarda ishtirok etuvchi banklar va korxonalar uchun ilg'or tajribalar bo'yicha ko'rsatmalar beradi. Ushbu ko'rsatmalar hujjatli kreditlar, bank kafolatlari va savdoni moliyalashtirishda firibgarlik kabi keng ko'lamli mavzularni qamrab oladi.

Savdoni moliyalashtirish bo'yicha o'z ishidan tashqari, ICC xalqaro bitimlar uchun bir qator namunaviy shartnomalarni ham ishlab chiqdi. Birinchi marta 1955- yilda nashr etilgan va 2020-yilda qayta ko'rib chiqilgan ICC Modeli Xalqaro Savdo Shartnomasi tovarlarni xalqaro bozorlarda sotish uchun keng qo'llaniladigan shablondir. Namunaviy shartnoma xalqaro savdo operatsiyalari uchun standartlashtirilgan asosni taqdim etadi va yetkazib berish, to'lash va nizolarni hal qilish bo'yicha qoidalarni o'z ichiga oladi.

ICC, shuningdek, xalqaro bozorlarda faoliyat yurituvchi korxonalar uchun nizolarni hal qilish bo'yicha xizmatlar ko'rsatuvchi yetakchi provayder hisoblanadi. ICCning Xalqaro arbitraj sudi xalqaro tijorat nizolarini hal etish bo'yicha dunyodagi yetakchi institutlardan biri bo'lib, o'tgan yillar davomida ko'plab shov-shuvli ishlarda ishtirok etgan.

XMKning arbitraj xizmatlari xalqaro arbitraj ishini yuritish uchun keng qamrovli asosni ta'minlovchi ICC arbitraj qoidalariga asoslanadi. Xalqaro arbitraj qoidalari xalqaro arbitraj amaliyotidagi o'zgarishlarni aks ettirish uchun muntazam ravishda yangilanadi va xalqaro tijorat nizolarini hal etishning eng samarali va samarali mexanizmlaridan biri sifatida keng e'tirof etiladi.

ICC arbitraj xizmatlarining asosiy afzalliklaridan biri ICC arbitraj qarorlarining ijro etilishi hisoblanadi. 1958-yilda qabul qilingan Xorijiy arbitraj qarorlarini tan olish va ijro etish to'g'risidagi konvensiya (Nyu-York Konvensiyasi) dunyoning 160 dan ortiq mamlakatlarida hakamlik sudlari qarorlarini tan olish va ijro etishni nazarda tutadi. Bu xalqaro nizolarni hal qilish uchun ICC arbitrajidan foydalanadigan korxonalar o'zlarining mukofotlari dunyoning aksariyat mamlakatlarida tan olinishi va ijro etilishiga ishonchlari komil bo'lishi mumkinligini anglatadi.

ICCning arbitraj xizmatlari faqat tijorat nizolari bilan cheklanmaydi. ICC, shuningdek, investitsiya nizolarini hal qilish bo'yicha xalqaro markaz (ICSID) orqali investitsiya nizolarini hal qilish xizmatlarini taqdim etadi. ICSID 1965-yilda tashkil etilgan bo'lib, xorijiy investorlar va qabul qiluvchi davlatlar o'rtasidagi nizolarni hal qilish uchun neytral forumni ta'minlaydi.

ICSIDning arbitraj xizmatlari dunyoning 150 dan ortiq mamlakatlari tomonidan ratifikatsiya qilingan ICSID Konvensiyasiga asoslanadi. ICSID Konvensiyasi investitsion nizolarni hal qilish uchun keng qamrovli asosni taqdim etadi va yillar davomida ko'plab yuqori darajadagi nizolarni hal qilish uchun foydalanilgan.

Standartlar va nizolarni hal qilish bo'yicha ishidan tashqari, ICC xalqaro savdo va investitsiyalarni rivojlantirishga qaratilgan keng ko'lamlı targ'ibot va siyosat muhokamalarida ham ishtirok etadi. Misol uchun, ICC savdo to'siqlarini kamaytirish va proteksionistik choralarni bartaraf etish tarafdori bo'lib, savdo va investitsiyalarni qo'llab-quvvatlovchi siyosatni ilgari surish uchun hukumatlar va xalqaro tashkilotlar bilan yaqindan hamkorlik qiladi.

ICC ko'plab muhim xalqaro shartnomalar va konvensiyalarda ham ishtirok etadi. Masalan, Jahon Savdo Tashkiloti (JST) va hozirgi xalqaro savdo tizimi uchun asos yaratgan Tariflar va Savdo bo'yicha Bosh kelishuv (GATT) bo'yicha muzokaralarda ICC asosiy rol o'ynadi. ICC JST bilan bog'liq munozaralar va muzokaralarda ishtirok etishda davom etmoqda va global savdo siyosatini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi.

Xalqaro Savdo Palatasi (ICC) ko'p yillar davomida xalqaro tijorat arbitraji sohasida yetakchi bo'lib, turli mamlakatlar taraflari o'rtasidagi nizolarni hal qilish uchun neytral va samarali forumni ta'minlab kelmoqda. Quyida ICCning xalqaro tijorat arbitrajidagi tajribasiga o'nta misol keltiramiz:

1. BG Group plc Argentina Respublikasiga qarshi: Ushbu shov-shuvli ishda Xalqaro arbitraj sudi BG Groupni Argentina Respublikasi kompaniyaning tabiiy gaz taqsimlovchi kompaniyaga kiritgan sarmoyasini ekspropriatsiya qilganidan keyin 185 million dollardan ortiq zararni qoplashga qaror qildi.

2. Técnicas Reunidas, S.A. Sharqiy Afrika taraqqiyot bankiga qarshi: Bu holatda, Xalqaro arbitraj sudi Técnicas Reunidasni Sharqiy Afrika taraqqiyot banki neftni qayta ishlash zavodi qurilishi bo'yicha shartnomani buzganidan so'ng, 65 million dollardan ortiq zararni qoplashga qaror qildi. Uganda.

3. CME Czech Republic B.V. Chexiyaga qarshi: Bu holatda, ICC Xalqaro arbitraj sudi Chexiya tomonidan ikki tomonlama investitsiya shartnomasini buzganidan keyin CME Czech Republic B.V.ga 270 million dollardan ortiq zararni qoplashga qaror qildi.

4. Chevron korporatsiyasi Ekvador Respublikasiga qarshi: Bu ishda ICC Xalqaro arbitraj sudi Ekvador Respublikasi neftni qidirish va qazib olish bo'yicha shartnomani buzganligi sababli Chevronga 96 million dollardan ortiq zararni qoplash to'g'risida qaror chiqardi.

5. Sosedad General de Aguas de Barcelona, S.A. Argentinaga qarshi: Bu holatda, Xalqaro arbitraj sudi Sosedad General de Aguas de Barcelona, S.A.ga Argentina Respublikasi tomonidan konsessiya shartnomasini buzganidan keyin 100 million dollardan ortiq zararni qoplashga qaror qildi.

6. "Metal-Tech Ltd." O'zbekiston Respublikasiga qarshi: Bu ishda ICC Xalqaro arbitraj sudi "Metal-Tech Ltd" kompaniyasiga gaz yetkazib berish bo'yicha shartnomani O'zbekiston Respublikasi tomonidan buzganligi sababli 52 million dollardan ortiq zararni qoplash to'g'risida qaror chiqardi.

7. ConocoPhillips Petrozuata B.V. Venesuela Bolivar Respublikasiga qarshi: Bu ishda ICC Xalqaro Arbitraj sudi ConocoPhillips Petrozuata B.V.ni kompaniyaning neft

loyihasiga kiritgan sarmoyasini Venesuela Bolivar Respublikasi ekspropriatsiya qilganidan keyin 66 million dollardan ortiq zararni qoplashga qaror qildi.

8. ICC ishi No 16955/CA/ND: Bu holatda, ICC Xalqaro Arbitraj sudi Janubiy Amerikada elektr stansiyasini qurish bo'yicha shartnoma bekor qilinganidan keyin qurilish kompaniyasiga 55 million dollardan ortiq zararni qoplash to'g'risida qaror chiqardi.

9. ICC ishi No 15344/MS: Bu holatda, ICC Xalqaro arbitraj sudi Evropada tezyurar temir yo'l liniyasini qurish bo'yicha shartnoma bekor qilinganidan keyin qurilish kompaniyasiga 42 million dollardan ortiq zararni qoplash to'g'risida qaror chiqardi.

10. ICC ishi № 18169/JHN: Bu holatda, ICC Xalqaro arbitraj sudi Osiyoda to'g'on qurish bo'yicha shartnoma bekor qilinganidan keyin kompaniyaga 17 million dollardan ortiq zararni qoplash to'g'risida qaror chiqardi.

Bu misollar ICCning xalqaro tijorat arbitraji bo'yicha katta tajribasini va butun dunyo bo'ylab tomonlar uchun nizolarni samarali va samarali hal qilish xizmatlarini taqdim etish qobiliyatini namoyish etadi. O'zining tajribasi va adolat va betaraflikka sodiqligi tufayli ICC murakkab transchegaraviy nizolarni hal qilishda muhim rol o'ynashda davom etmoqda.

Xalqaro Savdo Palatasi butun dunyo bo'ylab millionlab kompaniyalar va uyushmalar manfaatlarini ifodalovchi jahon biznes hamjamiyatidagi muhim tashkilotdir. Advokatlik, standartlarni belgilash va nizolarni hal qilish faoliyati orqali ICC xalqaro savdo va investitsiyalarni rag'batlantirish, xalqaro bozorlarda faoliyat yurituvchi korxonalarining o'sishi va farovonligini qo'llab-quvvatlashda muhim rol o'ynaydi. Global biznes muhiti rivojlanishda davom etar va tobora murakkablashib borar ekan, ICCning roli korxonalariga ushbu qiyinchiliklarni engish va global bozorda muvaffaqiyatga erishishda yordam berishda muhimroq bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

Birlashgan Millatlar Tashkiloti Xalqaro tovarlar oldi-sotdisi to'g'risidagi Konvensiyasi. 1980.

Investitsiya Nizolarini hal qilish Xalqaro Markazi to'g'risidagi Konvensiya. 1965.

ICC ning Xalqaro Savdo va Moliya haqidagi Yo'riqnomasi. 2021.

ICC Na'munaviy Xalqaro Savdo Shartnomasi. 2020.

Xorijiy arbitraj qarorlarini tan olish va ijro etish to'g'risidagi Konvensiya (Nyu-York Konvensiyasi). 1958.